

SZABADON VÁLASZTHATÓ TANTÁRGYI KERETTANTERVEK

Az idei tanév nagyon termékeny volt a kerettantervek kiadása terén. A továbbiakban a különböző kerettantervek tartalmairól szeretnék szólni, de egy változás erejéig meg kell a jogszabályokat is említeni. A 73/2013 (III. 8.) Kormányrendelet módosította az új Nemzeti alaptanterv és az új kerettantervek alapján megírt helyi tantervek bevezetésében érintett évfolyamok meghatározását (110/2012 Kormányrendelet 10. § (1) bekezdése).

DR. BODÓ MÁRTON

2013. szeptember 1-jétől felmenő rendszerben a következő évfolyamokon kerül bevezetésre az új kerettantervi rendszer: az iskolák kezdő évfolyamán, továbbá az iskolák ötödik, a hat- és nyolcévfolyamos gimnáziumok kivételével a kilencedik, hatévfolyamos gimnázium esetében a hetedik évfolyamán is, a Hídprogram keretében szervezett kezdő évfolyamon, majd ezt követően minden tanévben felmenő rendszerben kell alkalmazni. Ennek értelmében a 2012/2013-as tanévben a nyelvi előkészítő évfolyamon tanulók esetében a 2013/2014-es tanévtől már az új kerettantervnek megfelelően kell folytatni a képzést.

Ugyanakkor a minden alapfokú vagy középfokú oktatási-nevelési intézményt érintő kerettantervek gazdag változatosságot mutató körét képezik a szabad órakeretes tantárgyi kerettantervek (7. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez), amelyek az iskolák döntése alapján, a szabadon felhasználható 10%-os időkeret terhére vezethetők be. Ezekről szeretnék részletesebb képet adni a következőkben az alsó tagozattól a 12. évfolyam végéig.

Korábban már megjelent néhány kerettanterv a 7. melléklet kerettantervei közül: a nyelvi előkészítő évfolyam kerettanterve, az Arany János Tehetséggondozó Program tantárgyi kerettantervei, az Arany János Kollégiumi Program előkészítő 9. évfolyama számára készült kerettanterv, a köznevelési típusú sportiskolai neveléséhez-oktatásához készült kerettanterv és a matematika speciális tagozat kerettanterve. Ezek azon iskoláknak szólnak, amelyek arcukat meghatározza egy speciális irányultság. Olyan elemeket, amelyek felhasználhatók a nagy többséget jelentő iskolák számára is, minden kerettantervben lehet találni. Én most csak egyet emelnék ki: bevezetésre érdemes lehet a tanulásmódszertan tantárgy kerettanterve, amely segíthet bármely iskolában a tekintetben, hogy a diákok tanulási stratégiával rendelkezzenek, amikor egy-egy tantárgy megértéséhez, elsajátításához kezdenek. Ez bármely iskola számára elérhető és szabad órakeretben bevezethető az Arany János Program kerettantervére alapozva.

A 23/2013. (III. 29.) EMMI rendelet mellékleteiként jelentek meg azok a kerettantervek, amelyek a szabad órakeretek felhasználásában segítséget tudnak adni az iskolák többségének, persze azzal a kitételrel, hogy egyik sem kötelező. Tehát az iskola dönthet úgy, hogy a meglévő tanított tantárgyak között osztja szét ezt az órakeretet,

lehetőséget teremtve a gyakorlásra vagy többletismeret átadására. A köznevelési rendszeren belül felfelé haladva egyre nagyobb óraszám ad lehetőséget a szabad választásra. A felhasználásnak csak a megjelenés időpontja szabott korlátot ezek a kerettantervek szabadon felhasználhatók bármely évfolyam számára a következő tanévtől. Azt is megtehetik, hogy az ajánlotthoz képest más évfolyamokon vezetik be őket, hiszen nem kötelező kerettantervet használni a szabad időszáv kihasználásához. Tehát arra is lehetőség van, hogy ezen felül, más hasznos ismeret átadására használják fel az időkeretet.

Az alsó évfolyamokra tervezett kerettantervek közül érdemes kiemelni a **Hon- és népismeret kerettantervet**, amely sokféle variációban (1–4., 3–4., 5–8., 7–8. évfolyam) ad lehetőséget arra, hogy a néprajzi hangsúllyal rendelkező identitást erősítő ismeretek, népszokások, népi hagyományok, ünnepek mindenki számára elérhető legyenek. A kerettanterveket a terület két ismert szakembere Karácsony-Molnár Erika és Baksa Brigitta készítette.

Egyetlen kerettanterv van a szabad órakeretes tantárgyi kerettantervek között, amely felöleli mind a 12 évfolyamot 1–12. évfolyamig, ez a Népesedési Kerekasztal munkacsoportja által készített **Családi életre nevelés kerettanterv**. Ez a csomag abban akar segítséget adni, hogy spirálisan tárguló ismereteket nyerjenek a diákok életkori sajátosságainak megfelelően a következő 7 témakörben: *A család mint a társadalom legalapvetőbb egysége és a család működése, Társas kapcsolatok – kommunikáció – konfliktuskezelés, a Jellem és értékrend, Önismeret és érzelmi intelligencia, Nemiség – férfi/női identitás – szexualitás – párkapcsolatok, Útelágazások, zsákutcák, útvesztők avagy Veszélyek és devianciák, döntéshelyzetek, Változások következményei és kezeléseik.* A kerettanterv tanítható heti 1 órás időkeretben, de összevontan heti 2 órában is vagy az osztályfőnöki órák számára is felhasználható eszköz. Alapvetően beszélgetések keretében nem ismereteket akar közölni elsősorban, hanem abban ad segítséget, hogy a diákok megfelelő háttérrel rendelkezzenek, önismerttel és stratégiával, amikor döntéshelyzetbe kerülnek vagy kényszerülnek szüleik döntései nyomán.

Még 4 kerettanterv érinti az alsó tagozat éveit, amelyek közül kettő a sakk népszerűsítését vállalja magára. A **Képességfejlesztő sakk kerettanterv** 1–4. évfolyamon

– Polgár Judit szakmai irányítása alatt – azzal a céllal készült, hogy a tanulási képesség különböző területeit fejlessze a sakkon keresztül (pl. az analízis- és szintetizáló-, az emlékezőtehetség, az összpontosítás, a kreativitás, az elvonatkoztatási és általánosítási, a problémaérzékenység, a kombinatív képesség). Míg a **Sakk-logika kerettanterv** célja a „*tanterv tantárgyi határokra is átívelő tematikai egységeken megfogalmazott rendszerben lehetővé tenni, hogy tanulás-módszertani szempontból és az életkori sajátosságoknak megfelelő módon fogja össze a sakk, a logika és az informatika egyes területeit*”.

A másik két kerettanterv azon iskolák számára nyújt lehetőséget, amelyek a lovaglást (3–5. évfolyam) vagy a kerékpározást (3–4., 5–6. évfolyam) meg akarják honosítani az iskola oktatás-nevelési eszköztárában. A lovagláshoz természetesen szükség van nemcsak megfelelő közelségben lovardára, de arra is, hogy ott megfelelő számú alkalmas ló legyen, megfelelő oktatókkal. A **Bringaakadémia kerettanterve** esetén a szükséges eszköz, a bicikli könnyebben előteremthető. A kerettanterv célja nemcsak a kerékpározás alapismereteinek átadása, de a KRESZ-ismereteken keresztül a kerékpárbalesetek számának csökkentése.

A felső tagozat kerettanterveinek egy jelentős csoportja Magyarország bejárását teszi lehetővé különböző „jármódokon”. Ehhez szolgál keretként a **Bejárható Magyarország kerettanterv**, amely turisztikai célt és a természetjárás népszerűsítését egyszerre szolgálja. „*A természetjárás tág értelmezéseként a tantárgy keretében öt járásmód, mint jármód került nevesítésre – gyalog, kerékpárral, lovon, vitorlával és túrakenúval –, melyek alkalmasak az ország bejására.*” A vízi sportokat tartalmazó kerettantervek csak a felső tagozat számára adnak lehetőséget a kipróbálásra, bevezetésre, hiszen megfelelő vízbiztonságot, úszásban való jártasságot feltételeznek, amely nem várható el még az 1–4. évfolyamokon. A felső tagozat számára adott még másik három kerettanterv, melyek közül kettő a 7–8. évfolyam számára ad lehetőséget a pénzügyi ismeretek és a vállalkozói ismeretek gyakorlatorientált kipróbálására. Ezeket a kerettanterveket a Pénziránytű Alapítvány szakemberei dolgozták ki, amely iskolahálózat ma 104 tagintézménnyel működteti programját Magyarországon a Magyar Nemzeti Bankhoz kapcsolódva. A harmadik pedig **Jelenismeret** címen azt a célt szolgálja, hogy segítse a diákokat 7–8. osztályban, hogy a kor kihívásainak (média, önismeret, közösség) figyelembevételével „*eligazodjanak és döntéseket hozzanak a felgyorsuló társadalmi változások, a megnövekedett szociális és kulturális heterogenitás közepette*”. A kerettanterv osztályfőnöki órákhoz is tud segítséget nyújtani, de szakköri vagy tanórai keretek között is használható a Patrona Hungariae Katolikus Iskoláközpont gyakorlatára alapozva.

A középfokú nevelési-oktatási intézmények számára készült kerettantervek egy része folytatása a felső tagozatos

kerettantervek ismeretanyagának. Így a 9–10. évfolyamok számára is lehetőség van a **Pénzügyi és gazdasági kultúra, Vállalkozzunk!** című heti 1 órás tantárgy bevezetésére a **Munkapiac** című tantárggyal bővítve. Ebbe a tárgykörbe tartozik még a 11–12. évfolyam számára készült **Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek, Etikus vállalkozói ismeretek és Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek** is. A nagyszámú pénzügyi ismereteket tartalmazó kerettantervek többnyire önálló műhelyekből kerültek ki, s ez a sokszínű megközelítés jelzi a téma közoktatásba történő integrálása iránti társadalmi igényt. A **Sakktika** tantárgy 9–10. évfolyamon segíti a sakk ismeretén keresztül a matematikaoktatást. Míg a **Dráma és tánc** továbbra is lehetőséget ad azon iskoláknak, amelyek 4 éven át a dráma eszközeivel szándékoznak a képességfejlesztést erősíteni. A **Tánc és mozgás** kerettanterv pedig lehetővé teszi a 9–10. évfolyam számára a néptáncoktatást, akár a mindennapos testnevelés 3 + 2-es felbontású keretei között is. Ami azt jelenti, hogy a 3 kötelező testnevelésórán túl a másik két testnevelésóra kiváltható néptáncal vagy a tánc és mozgás más formáival.

Összességében nagyon szerteágazó és sokféle lehetőséget rejt magában ez a kerettantervi csokor. Megmarad ugyanakkor két kérdés, hogy szeptemberre lesz-e minden tantárgyhoz tankönyv. Mely tantárgyakat kik fogják tanítani? Hiszen sok esetben a megengedő törvényi szabályozás ellenére a józan ész azt diktálja, hogy speciális ismereteket ne lehessen minden külön felkészültség nélkül oktatni.

Kerettanterv megnevezése	Ajánlott évfolyamok
Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek	11–12. évfolyam
Filozófia	11–12. évfolyam
Dráma és tánc	9–12. évfolyam
Tánc és mozgás	9–10. évfolyam
Családi életre nevelés	1–12. évfolyam
Hon- és népismeret	1–4., 3–4., 5–8., 7–8. évf.
Jelenismeret	7–8., 9–12. évfolyam
Pénzügyi és gazdasági kultúra	7–8., 9–10. évfolyam
Vállalkozzunk!	7–8., 9–10. évfolyam
Munkapiac	9–10. évfolyam
Etikus vállalkozói ismeretek	11–12. évfolyam
Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek	11–12. évfolyam
Nemzeti lovaskultúra	3–5. évfolyam
Vitorlázás, vadvízi ismeretek	5–8. évfolyam
Bejárható Magyarország	5–8. évfolyam
Bringaakadémia	3–4., 5–6. évfolyam
Kajak-kenu, vízijártassági ismeretek	5–8. évfolyam
Sakk-logika	1–4. évfolyam
Képességfejlesztő sakk	1–4. évfolyam
Sakktika (sakk-matematika)	9–10. évfolyam